

Lokalekonomisk analys av Västra Hargs socken i Östergötlands län

Västra Hargs byalag 2015

INNEHÅLL

1 VÄSTRA HARGS BAKGRUND OCH HISTORIA	3	6 FASTIGHETER OCH TOMTMARK	9
2 LOKAL EKONOMISK ANALYS	3	6.1 Enligt kommunens gällande översiktsplan från 2011	9
2.1 Fungerar LEA för en liten bygd som Västra Harg?	3	6.2 Tomter och nybebyggelse	10
Översiktsplan Västra Harg 2010	4	6.3 Bebyggelse inför framtiden – sammanfattning	10
2.2 Andra överlevnadsfaktorer än ekonomiska	4	7 FÖRETAGANDE I VÄSTRA HARG	10
2.3 Modell över Västra Hargs situation	4	7.1 Företagandet – aktivitet, nya och framtid	10
3 EKONOMI & DISPONIBEL INKOMST	4	7.2 Olika företagande bland kvinnor och män	11
3.1 Den monetära ekonomin	4	7.3 Kvinnors företagande	11
3.2 Inkomster	4	8 FRAMTIDSSPANINGAR	11
3.3 Konsumtion och utrymme i hushållens ekonomi	5	8.1 Företagande och försörjning	11
3.4 Stort ekonomiskt läckage	5	8.2 Viljan att bo och leva i Västra Harg	11
3.5 Olika tjänster	5	8.2.1 Livskvalité	12
3.6 Ekonomi – sammanfattning	5	8.2.2 Bra boende och tillgång av fastigheter	12
4 UTBILDNING OCH JÄMSTÄLLDHET	6	8.2.3 Aktivt föreningsliv	12
4.1 Ekonomiska skillnader i glesbygd	6	8.2.4 Skola	12
4.2 Starkt föreningsliv med social jämställdhet	7	8.2.5 God sämja	13
4.3 Utbildning och jämställdhet – sammanfattning	7	8.2.6 Naturreseptet	13
5 BEFOLKNINGSSTRUKTUR OCH UTVECKLING	8	8.3 Faktorer som skapar mervärde	13
5.1 Återflyttning och familjebildning	8	9 BILAGA A – INTERVJUSVAR FRÅN INFLYTTADE VÄSTRA HARGSBOR	14
5.2 Intervjusvar: varför flyttar man till Västra Harg?	8	10 BILAGA B – FÖRETAG I VÄSTRA HARG SOCKEN	15
5.3 Fördröjd utflyttning av äldre	8	11 LITTERATURLISTA	19
5.4 En blandad befolkning viktigt	8	Böcker	19
5.5 Befolkning – sammanfattning	9	Övriga källor	19

1 VÄSTRA HARGS BAKGRUND OCH HISTORIA

Västra Harg socken har ca 500 invånare och ligger 9 km sydost om Mjölby i Mjölby kommun. Bygden har medeltida anor och nämns första gången 1382 som Hargx. I socknens norra del, vid Kilarpesjön finns ruinerna av 1300-talsborgen Svaneholm. I förhållande till socknens storlek, ca 120 km² finns det relativt få byar men många stora ensamgårdar som Spellinge, Boo, Borg, Helgeslätt och Bosgård samt kring dem en riklig torpbebyggelse. Nära kyrkan i Västra Harg ligger ett mindre villasamhälle, medan lanthandel och socknens industri, ett sågverk, finns vid Önnebo, längre i söder.

Bygden är en skogssocken med långa bergåsar i nord-sydlig riktning. Runt Västra Harg by finns ett gammalt odlingslandskap med ett stort inslag av äldre lövskog. För att skydda detta landskap bildades i början av 2000-talet naturreservatet Västra Hargs lövskogar med vandringsleder och tillhörande fågeltorn intill sjön Aren.

Västra Harg och Önnebo är små orter med viss service. Samhället Västra Harg domineras av bostäder.

Där finns även låg- och mellanstadieskola, barnomsorg och kyrka. I Önnebo finns socknens enda affär, en lanthandel med bred service. Det finns aktiva föreningar, byalag, hembygds- och idrottsförening vilka engagerar stora delar av bygdens invånare. I äldre tiders Västra Harg fanns det tre sågverk, ett större garveri, två ångbränneri (Görshorva och Rustorp) samt tegelbruk och benstamp.

2 LOKAL EKONOMISK ANALYS

En lokalekonomisk analys (LEA) innebär att göra den ekonomiska handelsbalansen synlig i ett lokalsamhälle. Förenklat är det för att förstärka ett lokalt företagande. Det innebär att se över det ekonomiska flödet i en bygd för att sedan försöka styra det mot en lokal ekonomi vilket i sin tur genererar lokala arbetsmöjligheter. Målsättningen blir då att ”täppa till” de ekonomiska läckorna för att göra bygdens ekonomi så lokal som möjligt. Lokala varor och tjänster kommer då att efterfrågas och den ekonomiska kraften stannar i bygden vilket gör lokalsamhället mer överlevnadskraftigt.

2.1 Fungerar LEA för en liten bygd som Västra Harg?

Denna ekonomiska ”by-skyddande” tanke som LEA-analysen bygger på är inte helt tillämpningsbar på Västra Harg. Bygden har få invånare och det kan vara svårt att skapa lokala tjänster som är tillräckligt attraktiva eller som täcker upp den basservice som behövs i ett samhälle. Det finns vidare fullgod service inom närområdet (ca 15 min bilfärd) med bibliotek,

sjukvård, livsmedelsaffärer, fritids- och kulturutbud. Bygden behöver alltså inte själv bygga upp egen service inom olika områden för att lokalbefolkningen skall kunna bo kvar. Bygden behöver däremot stå i daglig kommunikation med sin omgivning för att överleva. Det är med ett dagligt utbyte såsom arbetspendling, inflöde och utflöde av varor och tjänster samt att ha en god elektronisk infrastruktur som bidrar till att en bygd överlever. För att göra Västra Harg överlevnadskraftigt blir strategin inte att bygga upp egen service inom alla områden utan för att stärka överlevnadskraften i bygden behöver invånarna kunna stå i olika dagliga utbyten med sin omgivning.

Daglig arbetspendlingen från orten är helt dominerande (80% av de som förvärvsarbetar i bygden). Det möjliggör att man kan få en inkomst så att man kan försörja sig och fortsätta att bo i Västra Harg. Då befolkningen och bygden är så liten vore det i princip en utopi att Västra Harg skulle kunna erbjuda en sådan differentierad arbetsmarknad så att man skulle bo och arbeta på samma ort med de olika slag av arbeten som invånarna har i Västra Harg.

2.2 Andra överlevnadsfaktorer än ekonomiska

Att analysera det ekonomiska flödet inom gränsen för en medeltida uppdragen sockengräns blir inte ett ändamålsenligt sätt för att beskriva villkoren för Västra Hargs överlevnad. Tack vare pendling och handel kan man överleva som bygd. Vidare är den ”sociala byn” genom ett starkt socialt nät och med hjälp av sociala medier mycket större än den geografiska byn. Människors vilja till att aktivt delta i sin bygd, som i sin tur styrs av olika faktorer (t ex upplevda känslor för en bygd, tidigare relationer till en plats), är för närvarande hög. Dessa mänskliga och sociala faktorer är också tillgängliga resurser som skapar överlevnad för en bygd. Man kan alltså tänka sig andra faktorer än rent ekonomiska som förstärker eller försvagar förmågan att överleva som bygd.

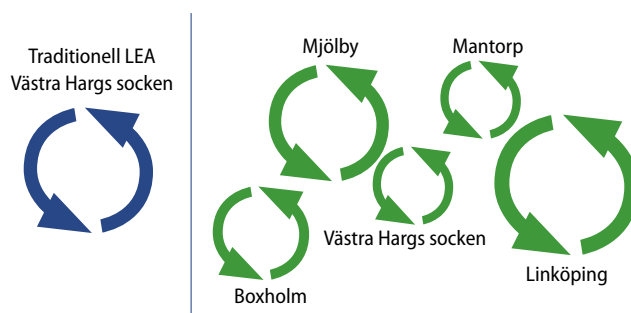
- Tillgång till fullgod service inom rimlig närhet
- Omfattning av sk mänskligt- eller humankapital i bygden
- Benägenhet till att vara delaktig i en bygd
- Tillgång och omfång av olika sociala nätverk
- Benägenhet till samarbete inom en bygd och mellan bygder
- Förmåga att erbjuda ett attraktivt boende
- Förmåga att erbjuda möjlighet att leva med bra livskvalité

- Utvecklande av hållbar tillväxt i en bygd
- Utvecklande av jämställd tillväxt i en bygd

Detta är bara exempel och denna lista skulle kunna utvecklas och förfinas men kommer inte att rymmas inom denna LEA för Västra Harg.

2.3 Modell över Västra Hargs situation

Det traditionella LEA bygger på att man lokalt skapar en ekonomi av varor och tjänster vilket beskrivs i modellen till vänster. I modellen till höger beskriver mer hur den lokala ekonomin fungerar i Västra Harg utifrån samspel och beroenden av andra orters ekonomier.

4

3 EKONOMI & DISPONIBEL INKOMST

Den ekonomiska omfattningen beskriver alltså till viss del en bygds styrka och aktivitet. I en glesbygd sker, tack vare ett något tätare socialt nätverk, en viss del av ekonomin som byteshandel av varor och tjänster. Omfattningen av detta är svårt att uppskatta eftersom det inte finns någon offentlig redovisning av detta. Det borde utgöra en viss del av bygdens ekonomiska omsättning.

3.1 Den monetära ekonomin

För att uppskatta den ekonomiska omsättningen i Västra Harg används det underlag som SCB har tagit fram för bygden från 2012. Analysen bygger på medelinkomster och för utgifter uppskattade schabloner för vad som konsumeras i glesbygd. I Västra Harg finns det 240 st familjer med en årlig disponibel medelinkomst på 362 000 kr. Den disponibla inkomsten för en familj

innefattar nettolön, samt olika slag av bidrag som t ex barnbidrag. Den totala mängden disponibel inkomst för hela bygden under ett år blir då för Västra Harg ca 87 Mkr (86,88 Mkr).

3.2 Inkomster

Medelinkomsten för män respektive kvinnor ligger lägre än rikssnittet men kanske inte så lågt som man kunde tro. För män är inkomsten 265 tkr (rikssnitt 288 tkr) och för kvinnor 196 tkr (rikssnitt 215 tkr). Medianinkomsten ligger i princip som rikssnittet (Västra Harg 219 tkr, riket 220 tkr). När man ser till den disponibla inkomsten slår denna, för glesbygd, relativt höga medelinkomsten igenom. Den disponibla inkomsten är högre än för riket i stort (Västra Harg 362 tkr, riket 340 tkr). I relation till Mjölby kommun i stort är skillnaden i disponibel inkomst 36 tkr/år till Västra Hargarnas fördel.

3.3 Konsumtion och utrymme i hushållens ekonomi

För att uppskatta den lokala konsumtionen i Västra Harg används schabloner. Den lokala konsumtionen i ett hushåll i glesbygd är över ett år 304 tkr. Detta fördelar sig enligt följande: bostadskostnader 77 tkr, fritid och kultur 61 tkr, transportkostnader 45 tkr, livsmedel 34 tkr, hushållstjänster 23 tkr.

Den uppskattade konsumtionen bland hushållen i Västra Harg blir totalt 73 Mkr. Den totala mängden disponibel inkomst i Västra Harg är ca 87 Mkr och det finns ett utrymme i hushållens konsumtion på 13,8 Mkr. Detta är uppskattade siffror på konsumtion och för enskilda hushåll kan verkligheten för bygden vara annorlunda. Utifrån medelinkomster och förväntad konsumtion finns det ändå ett lokalt ekonomiskt utrymme inom Västra Harg.

3.4 Stort ekonomiskt läckage

Det stora läckaget, dvs hur mycket av den ekonomiska kraften som inte stannar i Västra Harg är stort. Det finns få lokala affärer och näringar i Västra Harg som vänder sig direkt mot invånare i bygden. Den lokala lanthandeln i Önnebo satsar på en bred service för den lokala befolkningen där gratis hemkörning är en vinnande service för många i bygden. Men en lanthandel har svårt att fånga hela den ekonomiska omsättningen som sker i en bygd.

Inköp av varor sker i princip uteslutande från andra orter. De enmansföretag som driver näring i Västra Harg säljer vidare sina tjänster utanför orten. De

enstaka företag som driver näring på orten är främst jordbruksföretag och säljer dessutom uteslutande sina produkter till förädling utanför orten. Dessa båda grupper är beroende av att kunna sälja sina tjänster utanför Västra Harg vilket understryker beroendet till andra orter.

3.5 Olika tjänster

Det antagna köpet av hushållstjänster i Västra Harg blir utifrån schablonen 5,5 Mkr. Här finns det utrymme för att kunna etablera nya företag. Fritid och kultur spenderar man totalt 14,6 Mkr per år och här finns också ett utrymme för nyetablering och företagande.

3.6 Ekonomi – sammanfattning

Man kan säga att Västra Hargs hushåll har en god disponibel inkomst och att det finns utrymme för en lokal konsumtion av varor och tjänster. Västra Hargarnas hushåll har en större disponibel inkomst på 36 tkr per hushåll jämfört med Mjölby kommun i stort. Det finns alltså en köpkraft som är högre än snittet i kommunen. Ett område för företagande i Västra Harg är hushållsnära tjänster och liknande väntjänster så att t ex äldre kan bo kvar med bibehållen livskvalité. Likaså finns det utrymme att stärka den lokala ekonomin inom området fritid och kultur. Här handlar det möjligen främst om att få personer utanför Västra Harg att tillbringa tid och pengar i bygden. Det ekonomiska läckaget i bygden är stort då det finns få företag på orten som tillhandahåller service. Frånsett lanthandel i Önnebo finns det enmansföretag inom t ex bygg, skog och jordbruk.

4 UTBILDNING OCH JÄMSTÄLLDHET

När det gäller utbildning och utbildningsnivå har de flesta en gymnasieutbildning (54% av 267). I Västra Harg finns också en hög andel med högskoleutbildning med hela 30% befolkningen vilket är över rikssnitt 25% (2013) och betydligt över snittet i Mjölby kommun (16,4%).

Det är påtagligt att det i Västra Harg är fler kvinnor än män som har en eftergymnasial utbildning. Av de med eftergymnasial utbildning är 19% kvinnor och övriga 11% män. Denna högre utbildning slår dock inte igenom i inkomstnivå där medelinkomsten för kvinnor alltså är lägre än mäns i Västra Harg. Kvinnor tjänar i medelsnitt 196 tkr medan män tjänar 265 tkr per år. Förklaringar till varför det är en sådan skillnad mellan inkomster kan bara antas. Många av de kvinnor som har en högskoleutbildning i Västra Harg arbetar inom i offentlig förvaltning, som vård eller skola och har då en lägre inkomst jämfört med män som t ex driver ett eget entreprenörsföretag.

6 4.1 Ekonomiska skillnader i glesbygd

Man kan se att kvinnor har bättre utbildning än män men har ändå sämre lön än män. Den skillnaden är inte en exklusiv glesbygdsfråga men är påtaglig i Västra Harg. Bygden är mer välutbildad än snittet i Mjölby kommun och ändå finns en tydlig inkomsts skillnad. Detta är en jämställdhetsfråga eftersom löneskillnaderna inte återspeglar utbildningskompetensen. Omotiverade

skillnader i lön leder också till att arbetsmarknaden inte fungerar optimalt som i sin tur blir ett resursfördelningsproblem. De gemensamma resurserna i ett samhälle, både kvinnors och mäns kompetenser tas inte tillvara. Att sträva mot jämställdhet blir då att frigöra gemensamma resurser. Tillväxtverkets menar att jämställdhet främjar tillväxt genom att:

- Jämställdhet gör att humankapitalet används effektivare.
- Jämställdhet fördjupar demokratin och ökar det sociala kapitalet.
- Jämställdhet ökar den regionala attraktiviteten
- Jämställdhet ökar den regionala innovationsförmågan

För en bygd som Västra Harg skulle ett arbete med jämställdhet vara ett sätt att se till att gemensamma resurser frigörs och används mer gynnsamt. Detta stärker i sin tur bygden som helhet. Det omvända gäller givetvis. Finns det strukturer som gynnar t ex män framför kvinnor leder det till att de gemensamma mänskliga resurserna kommer inte till nytta. Då kan följande ske:

- Att kunskap och kompetens inte utnyttjas optimalt.
- Att kvinnor inte deltar på arbetsmarknaden i samma utsträckning som män.
- Att kvinnor och män inte återfinns i de yrken som de har den största kompetensen för.
- Att lönerna för män och kvinnor inte är optimala i förhållande till kompetensen.

Då majoriteten av arbetsgivarna ligger utanför Västra Harg är det svårt för bygden att direkt påverka skillnader i lönesättning. Däremot skulle ett mer kvinnligt företagande kunna lokalt frigöra mer resurser.

Det finns några kvinnliga entreprenörer som driver enskilda företag i bygden. Eftersom man är få kan man uppleva sig som en minoritet. Detta kan leda till en negativ självförstärkande spiral: få kvinnliga företagare som skapar få kvinnliga förebilder och man förblir en udda minoritet. Mäns företagande är däremot vanligen bland, för en glesbygd, traditionella näringar som jord-, skogsbruk. De kvinnliga företagarna återfinns inom handel, tjänster och IT som i sig är framtidsnäringar. Här bör man stödja, uppmuntra och hitta förebilder för kvinnors företagande. I Västra Hargs socken finns

det bra förutsättningar för t ex arbete inom IT och kunskapsintensivt arbete då det i stora delar av socknen finns tillgång till ett snabbt bredband (optisk fiber). Att inspirera till entreprenörskap inom kunskapsbaserade arbeten i en kombination med att kvinnor är välutbildade i Västra Harg skulle kunna vara en möjlighet mot en mer jämställd arbetsmarknad.

4.2 Starkt föreningsliv med social jämställdhet

Det finns andra arenor än näringsliv där kvinnor både aktivt deltar och har centrala positioner. I Västra Harg är många kvinnor drivande när det gäller föreningslivet. I byalaget, fotbollsföreningen, hembygdsföreningen och församlingsrådet finns f n kvinnliga ordföranden. Kvinnor har här tillträde till traditionellt manliga arenor och är här initiativrika och handlingskraftiga. Här borde kvinnor fungera som förebilder då man är i majoritet. Föreningslivet är visserligen ofta ett oavlönat arbete men spelar en stor social roll i bygden. Man skulle kunna tala om att det råder en större social än ekonomisk jämställdhet i Västra Harg.

4.3 Utbildning och jämställdhet – sammanfattning

Västra Harg har en påfallande stor del högutbildade kvinnor. Trots det märks det inte i löner jämfört med män. Denna löneskillnad är tros bero på att kvinnor i större utsträckning är sysselsatta i arbeten med en lägre lön än men inom offentlig sektor. Anställningarna kräver högskoleutbildning men det märks inte i ersättning. Detta innebär att kvinnors resurser inte tas tillvara på samma sätt som mäns och detta inte är att använda kvinnors arbetskraft optimalt. Tillväxten är inte jämställd. Att stödja kvinnligt entreprenörskap inom kunskapsbaserade arbeten borde vara en möjlighet i Västra Harg då kvinnor i hög utsträckning är välutbildade och elektronisk infrastruktur finns.

Det starka föreningslivet i bygden har en kvinnlig dominans idag. Här finns det möjlighet att verka som föredömen. Arbetet här också dock ofta oavlönat. Man har här tillgång till traditionellt manliga arenor och i bygden en större jämställdhet i föreningslivet.

5 BEFOLKNINGSSTRUKTUR OCH UTVECKLING

8

Västra Harg har sedan 2004 haft ett stabilt befolkningsantal på omkring 500 personer. Liksom i övriga delar av landet är det den yngre delen av befolkningen (20-44 år) som står för förflyttningen. Detta gäller både in- och utflyttning. Personer över 45 år tenderar att stanna kvar i bygden, vilket återspeglas i statistik att personer över 65 år är den enda ålderskategorin som ökat i antal mellan år 2009-2013 samt att ålderskategori som är störst till antalet är 45-65 år. Om trenden (att få personer över 45 år flyttar från bygden) kvarstår så kommer i framtiden en större del av bygdens befolkning vara över pensionsålder.

5.1 Återflyttning och familjebildning

Den största av- och inflyttning sker som sagt bland personer mellan 20-44 år i Västra Harg. Det skulle kunna förklaras av att man i 20 års-åldern söker sig från bygden, till tätorter och städer för t ex utbildning, karriär och närheten till nöjen. När man sedan är i ålder för att bilda familj söker man sig tillbaka till Västra Harg av olika anledningar. Varför gör man denna återflyttning? Det vore intressant att försöka ta reda varför man väljer att flytta hit och därför lämnades en enkät ut till ett antal familjer i ålderskategorin 20-44 år med frågor angående detta.

Nedan följer en sammanfattning av svaren.

5.2 Intervjusvar: varför flyttar man till Västra Harg?

En bidragande faktor till varför man väljer att flytta till Västra Harg är den lantliga, natursköna och lugna miljön. Majoriteten av de tillfrågade har en direkt anknytning till Västra Harg då någon av familjemedlemmarna är uppvuxen i bygden. Valet att flytta tillbaka motiveras av alla återinflyttade med att deras barn får en bra uppväxtmiljö. En skola med små barngrupper, närheten till naturen, gemenskap och aktiviteter för barnen är positiva faktorer som lyfts fram. De familjer som flyttat hit utan tidigare anknytning till bygden har gjort det p g a ett specifikt boende (med t ex stall eller mark) samt ett lagom pendlingsavstånd till arbetet. Det framkommer ingen skillnad mellan återinflyttade och nyinflyttade i deras upplevelse om fördelarna och nackdelarna med att bo i Västra Harg. Förutom tidigare nämnda fördelarna med barnens uppväxtmiljö framhålls det positivt med ett aktivt föreningsliv (idrottsförening/byalag/kyrka), lanthandel, närheten till Västra Hargs naturreservat, god grannsämja, service av företagare, närheten till tätorterna Mjölby och Mantorp samt fiberbredband. Upplevda nackdelar är bland annat dåliga bussförbindelser, mycket bilåkande, återkommande nedläggningshot mot skolan samt dåligt underhållna vägar.

5.3 Fördröjd utflyttning av äldre

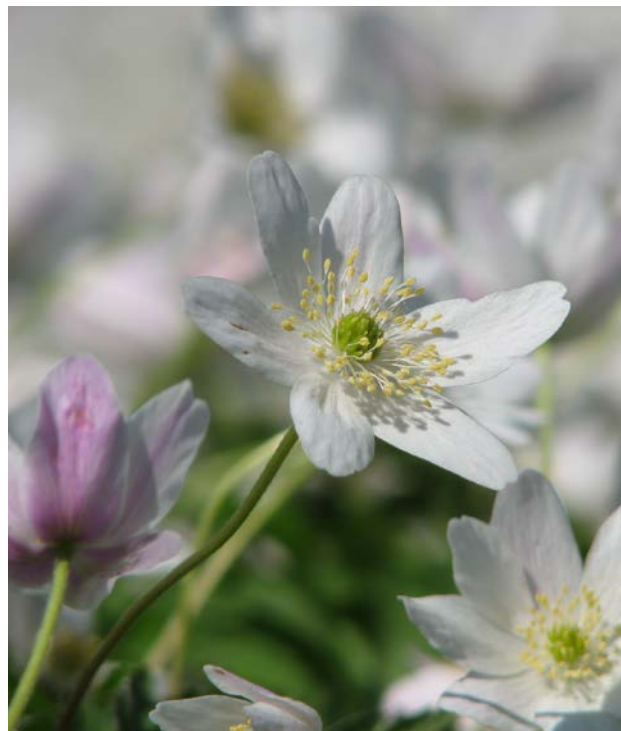
De boendeformer som erbjuds i Västra Harg är småhusfastigheter samt lantbruksfastigheter med tillhörande tomter. Det finns endast två hyresfastigheter. Detta innebär att de personer som vill bo kvar i bygden måste bo i hus, med allt underhåll som det medför. Undersökningar visar att äldre människor vill fortsätta att bo självständigt i sin hembygd. För en åldrande person kan underhållet av fastigheten bli en faktor som leder till beslutet om att behöva flytta från bygden till lämpligare boende i tätbebyggelse. Antalet fastigheter i bygden begränsar möjligheterna till att öka antalet invånare. Det kan därmed tyckas paradoxalt att man å ena sidan önskar ett ökat antal yngre personer i bygden och å andra sidan eftersträvar att de äldre ska bo kvar längst möjligast. Lösningen av denna paradox är att öka antalet tillgängliga bostäder genom tillgång av tomter och nybyggande.

5.4 En blandad befolkning viktigt

För små kommuner är det viktigt att få unga personer att bo kvar så att den yrkesarbetande delen av befolkningen inte blir för liten. Det borde även gälla landsbygd som Västra Harg att den lokala ekonomin påverkas negativt av en alltför ålderstigen befolkning. Personer i yrkesför ålder borde ha större köpkraft och vara mer benägna att driva företag. Barnfamiljer är samtidigt en förutsättning för en lokal skola och lokal idrottsverksamhet. Bygdens utmaning är att hålla befolkningsantalet stabilt (gärna en ökning) och med en god balans mellan yngre och äldre.

5.5 Befolkning – sammanfattning

Befolkningen har varit konstant under en längre tid i

Västra Harg. Eftersom få över 45 år flyttar från bygden blir trenden att medelåldern kommer att öka. Det finns samtidigt en tydlig återflyttning vid familjebildning. Skälen att flytta tillbaka eller till Västra Harg vid familjebildning är: bra uppväxtmiljö, skola, aktivt föreningsliv, lanthandel, närheten till Västra Hargs naturreservat, god grannsämja, service av företagare, närheten till tätorterna Mjölby och Mantorp samt fiberbroadband. Etablering av lokala serviceföretag skulle kunna vara ett stöd för en fördröjd utflyttning av äldre. Fördröjd utflyttning av äldre och vilja till återflyttning vid familjebildning skapar en efterfrågan på lediga fastigheter alternativt lediga tomter att bygga nya fastigheter på.

6 FASTIGHETER OCH TOMTMARK

Det finns få möjligheter att flytta hit genom att bygga nytt. I nuläget finns bara en tomt ledig i Västra Harg och ligger i förlängningen av Betlehemsvägen österut. Det finns inga planer just nu på att ta fram fler tomter men enligt översiktsplanen från 2011, framtagna av Mjölby kommun, föreslås att det skulle kunna byggas ut mer i förlängningen av den vägen. Problem är att kommunen inte äger marken, att efterfrågan inte har varit stor men också kunskapen om att det är möjligt område att använda som tomter.

6.1 Enligt kommunens gällande översiktsplan från 2011 (bild sid 11)

Tretton villatomter kan bli tillgängliga varav tre är byggklara (2 av 3 är sålda). Under de senaste 10 åren har det inte funnits någon nämnvärd efterfrågan på tomtmark. Möjligheter till utökad bostadsbebyggelse om ca 25 villor i anslutning till befintlig skola kan utredas. Även skolområdet kan vid behov utökas med ytterligare byggnader för barnomsorg och skola. Befintlig kapacitet för vatten och avlopp samt kostnader för eventuell utbyggnad av denna kapacitet bör vägas mellan olika utbyggnadsalternativ. Enstaka

10

förfrågan om avstyckning och eventuell nybyggnad av enbostadshus i enskilt läge kan förekomma. Befintlig vatten- och avloppsanläggning klarar av en utbyggnad av de tretton lediga tomterna.

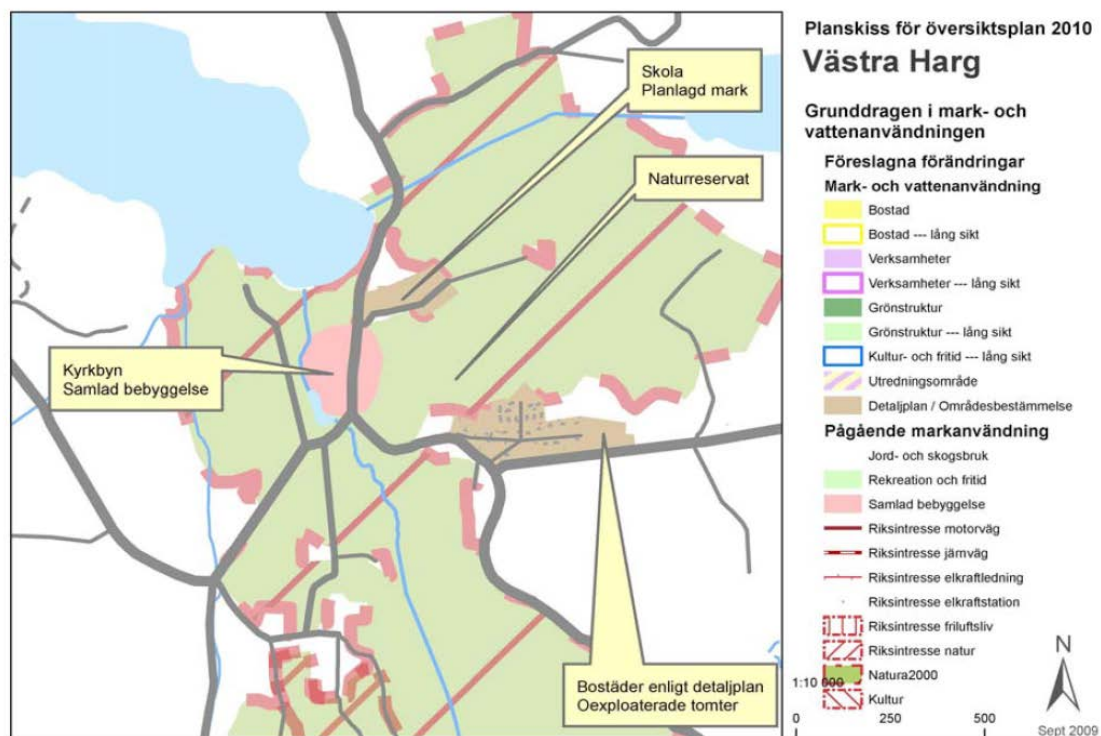
6.2 Tomter och nybebyggelse

Nybebyggelse bör framförallt utgöra en komplettering av befintlig bebyggelse. De förfrågningar om enstaka nybyggen som kan komma kan lösas med förhandsförfrågan, mindre planer och bygglov. Västra Harg innehåller även många kulturhistoriskt intressanta miljöer varvid ny bebyggelse bör utföras med stor hänsyn till den lokala byggnadstraditionen.

6.3 Bebyggelse inför framtiden – sammanfattning

En avgörande punkt när det gäller inflyttning till Västra

Harg är tillgången av tomter. Om man samtidigt vill möjliggöra för äldre att bo kvar så länge som det är säkert, möjligt och med bibehållen livskvalité, är det enda sättet att öka inflyttning att erbjuda tomter för nybyggnation. Den mest möjliga och troliga nybyggnationen är fristående hus. Att privata fastighetsägare eller kommun skulle bygga fastigheter att hyra är mindre troligt. Möjligen skulle en diskussion om ett boende för äldre vara möjlig då den åldrande befolkningen kommer att bli större i framtiden. Här behöver man föra en aktiv diskussion om att göra tomter tillgängliga för framtida nybyggen i Västra Harg.

Förslag till inriktning i ny översiktsplan

7 FÖRETAGANDE I VÄSTRA HARG

Tidigare var det uteslutande jordbruk och skogsbruk som bedrevs i Västra Harg. Det har förändrats och idag domineras företaget av enmansföretag. Det finns två arbetsplatser med fler anställda än fem personer: ett jordbruk, Bosgård med en stor mjölkproduktion och den kommunala skolan och förskolan. Till för ca 1 år sedan var även Önnebo Såg ett företag med flertalet anställda. En stor del av företagen ägnar sig fortfarande åt jordbruk, skogsbruk samt djurhållning/avling. Detta tyder på att det ännu finns gott om skog och mark i bygden som går att livnära sig på helt eller delvis. Under senare tid har företag som bedriver olika slag av kunskapsintensivt arbete och som kan bedriva sin verksamhet på distans genom användning av internet, såsom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik ökat.

- Livskvalité
- Bra boende
- Tillgång av fastigheter
- Aktivt föreningsliv
- Skola

- God sämja
- Naturreservatet

7.1 Företagandet – aktivitet, nya och framtid

Av de företag som är registrerade i SCB:s företagsregister framgår det tyvärr inte hur många som i dagsläget är aktiva. Vi har även hittat flertalet företag i bygden som inte finns med i SCB:s företagsregister. De nya företagen återfinns inom de flesta områden. IT, jordbruk och skogsbruk, byggverksamhet, handel, verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik och vård och omsorg samt nöje.

Den största arbetsgivaren i Västra Harg, Bosgårds lantbruks AB med en tyngdpunkt på storskalig mjölkproduktion, planerar för att bredda produktionen. Mjölkpriset styrs idag av internationella aktörer med en global prissättning. Den senaste tidens höga världsproduktion samt internationella oroligheter har sänkt efterfrågan och därmed mjölkpriset. Det hjälper inte då att ha en rationell produktion och med storskal fördelar. För att bredda produktionen och få flera ben att stå på planerar Bosgårds lantbruks AB att starta

- 12 upp ekologisk kycklingproduktion inom Västra Harg. Produktionen kommer dock inte leda till någon planerad nyanställning.

Önnebo lanthandel har försökt bredda sin service till bygden. Förutom ett traditionellt livsmedelssortiment erbjuds en hel rad lika tjänster som gör affären till en knutpunkt för många i bygden. Fri hemkörning av varor är en bra service och ger en möjlighet för äldre att bo kvar längre då de inte behöver ge sig iväg för att handla.

7.2 Olika företagande bland kvinnor och män

Vid en genomgång av de olika företagen i Västra Harg kan man se följande trender. Inom området tillverkning och byggverksamhet dominerar männen. Inom jordbruk, skogsbruk och fiske är det tämligen jämt fördelat mellan män och kvinnor. Detta gäller även inom kategorin handel.

När det gäller området juridik, ekonomi, vetenskap och teknik är männen överrepresenterade.

Inom transport, magasinering samt kultur, nöje, fritid och annan serviceverksamhet finns det endast ett bolag i vardera kategorin registrerat. Det råder alltså visst jämställdhet mellan kvinnor och män eftersom det är

förhållandevis jämt representerade inom jordbruk, skogsbruk och handel. Inom juridik, ekonomi och vetenskap, teknik dominerar män.

7.3 Kvinnors företagande

I dagsläget är det ca hälften så många kvinnor som män som bedriver företag i bygden. Detta kan till viss del bero på att de yrkeskategorier som hittills varit representerade är jordbruk, skogsbruk och byggverksamhet, sådana yrkeskategorier som är överrepresenterade av män. Man kan dock ändå se en ökning av kvinnors företagande de senaste åren och med rätt förutsättningar finns det goda möjligheter att ökningen fortsätter. Etablering av kunskapsintensiva företag borde ha en bra förutsättning i Västra Harg med tanke på utbildningsnivå och en utbyggd elektronisk infrastruktur.

8 FRAMTIDSSPANINGAR

8.1 Företagande och försörjning

LEA analysen syftar mot att stärka ett lokalt företagande i bygden. Här beskriver vi områden där Västra Harg, för att bli mera överlevandskraftigt inför framtiden, bör sträva mot samarbeten och kommunikationer med omgivningen.

- Arbetspendling: den dominerar idag och är en möjlighet för att kunna ha ett differentierat och specialiserat arbete som inte vore möjligt att ha lokalt i Västra Harg. Arbetsmöjligheten ger i sin tur försörjningsmöjligheter och man kan förverkliga viljan att bo i glesbygd. För att utveckla kommunikationerna kan man utveckla samåkning genom till exempel redan befintliga hjälpmedel som www.skjutsgruppen.nu.
- Förstärka samverkan mellan mindre lokala företag i andra socknar/orter: det finns flera mindre företag i grannsocknar och grannorter som ger arbetstillfällena för boende i Västra Harg. De lokala företagen har ofta en specifik nisch eller kan konkurrera med t ex en annan prisbild. Här skulle man kunna försöka utveckla en lokal företagsmässa för att dels via upp företagandet, dels locka andra företag att etablera sig i glesbygd. Billiga bra lokaler, bra elektronisk infrastruktur och bra samarbetsklimat är argument för detta.
- Elektronisk infrastruktur: ett snabbt bredband gör att företag kan etablera sig i glesbygd och arbeta med kunskapsintensiva arbeten. Här finns förutsättningar för vissa delar av Västra Harg som har ett utbyggt optiskt bredband. En ytterligare utbyggnad av fibernätet, så att hela Västra Harg har tillgång till fiber, skulle möjliggöra att fler kan arbeta med kunskapsintensiva företag. Fortsatt utbyggnaden av fiberbredband bör ske.
- Lokal förädling av råvaror: genom att förädla råvaror som t ex mjölk till ost, går det att ta ut ett högre pris. Marknaden är dock liten för alltför speciell livsmedelsproduktion i själva Västra Harg, men här kan närheten till t ex Linköping, Mjölby och Vadstena bredda marknaden.
- Kvinnligt företagande: för att uppmuntra och stärka kvinnor till eget företagande skulle man kunna ha sammanställa information om vilket stöd som finns som ev bidrag samt kontakter med personer som kan bidra med rådgivning, bollplank och stöttning så att den mentala bilden av att det är huvudsakligen män som är egna företagare förändras.
- Lokala företag som arbetar med enklare servicetjänster: det finns ett uppskattat ekonomisk

utrymme för att köpa servicetjänster som skulle bidra till att höja livskvalité för äldre så att man inte behöver flytta till ett mer bekvämt boende.

8.2 Viljan att bo och leva i Västra Harg

Vad förstärker viljan att flytta till och bo kvar i Västra Harg? Här beskrivs, utifrån intervjuvaren, de faktorer som leder till en vilja att bo kvar eller att flytta till Västra Harg. Vilken betydelse de olika faktorerna har beror givetvis på vad enskilda personer föredrar.

8.2.1 Livskvalité

Att leva på landsbygden skapar oftast en gemenskap mellan bygdens invånare med goda relationer till grannar. Västra Harg är en bygd där man känner till varandra och sammanhållningen i t ex föreningslivet är stark. I intervjuvaren är detta en faktor för att flytta till Västra Harg. Denna goda sämja kan vidare användas för att hjälpa bygdens äldre till att få en god livssituation genom att utföra enklare tjänster. Den ekonomiska analysen har visat att det finns ett utrymme för att etablera företagande kring dessa tjänster. I nuläget erbjuder som tidigare sagts, den lokala lanthandeln gratis utkörning av varor, vilket gynnar både lanthandeln och den som inte förmår att ta sig till affären.

8.2.2 Bra boende och tillgång av fastigheter

Tillgången av fastigheter med hus är den enskilt största faktorn som begränsar inflyttandet till Västra Harg. De obebodda fastigheter som finns med i SCB statistik är med stor säkerhet de ödetorp som det finns rikligt av i bygden.¹ Genom att frigöra tomtmark för avstyckning till nya fastigheter kan denna "flaskhals" tas bort. Det finns en översiktsplan för Västra Harg där möjliga tomter är medräknade. Befintligt avloppssystem kan hantera ytterligare tretton fastigheter. Det finns alltså bra möjligheter för en utökning av fastigheter. Detta bör vidare undersökas i samråd med kommunen. Vidare kan man undersöka hur befintlig bebyggelse i Bosgårds fritidsby kan utökas eller bli möjliga att konvertera till året-runt bostäder.

8.2.3 Aktivt föreningsliv

Byalag, hembygdsförening, Svenska kyrkan och Västra Hargs IF är aktiva organisationer i bygden.

¹ SCB statistik för Västra Hargs socken 2012–2013. Fastigheter.

De ger ett mervärde åt hela bygden och bidrar till att skapa en god sämja. Föreningslivet skapar täta sociala relationer som leder viss social kontroll men ofta i en positiv mening. Täta relationer är en förutsättning för ansvariga relationer vilket i sin tur skapar trygghet i samhälle, vilket också ger ett mervärde.

14

8.2.4 Skola

Flera av de familjebildande och återflyttande personerna anger i intervjuerna att Västra Hargs skola är ett skäl till att flytta till bygden. Den har under de senaste åren varit under utredning och föremål för reduktion från Mjölby kommun. Bägge gångerna (hösten 2011 och hösten 2014) initierade byalaget ett opinionsarbete för skolan. Genom att debattera och föra en saklig diskussion med Mjölby kommuns politiker ledde det till förändrade beslut eller avsikter från kommunens sida. I dag finns det en skolgrupp inom byalaget som bevakar kommunens avsikter med skolan. Erfarenheter från andra bygder visar att skolan är central. Om den läggs ner förändras förutsättningarna för bygden då ett starkt mervärde försvinner. Ett av argumenten för skolan är att det inte enbart är en utbildningsfråga utan även en landsbygdsfråga. Denna linje har fått gehör inom kommunen. Skolfrågan är ständigt aktuell, bör bevakas och utredas vad händer om den läggs ner och vilka alternativ finns då.

8.2.5 God sämja

Detta är en kvalitet som uppstår, som tidigare sagts,

när det finns täta sociala band i en bygd på ett positivt sätt. Detta skapar en förväntan på att bygden är något att flytta till och ger ett mervärde. Detta är ett mjukt värde som underhålls av människors gemensamma inställning till varandra men som även kan förändras.

8.2.6 Naturreservatet

Naturreservatet i Västra Harg ger ett mervärde. Reservatet omger stora delar av Västra Harg, bl a skolan och som skulle kunna kopplas till skolans utbildning för att ge den en profil. Reservatet förvaltas av länsstyrelsen i Östergötland som vill utveckla användningen av reservatet till att vara en resurs inte bara för Västra Hargsbor utan även för allmänheten. Naturreservatet har alltså en potential som skulle kunna användas mer.

8.3 Faktorer som skapar mervärde

Alla dessa faktorer skapar mervärde och som bidrar till viljan att bo kvar eller att flytta tillbaka till Västra Harg. Vissa skapas genom människor själva på bygden såsom god sämja, livskvalité och aktivt föreningsliv. Andra är mer "hårda" faktorer som lokalt företagande, pendlingsmöjligheter, tillgången till tomter och skolan. Samtliga kan påverkas och förstärkas genom aktivt arbete från t ex ett byalag så att faktorerna bidrar till bygdens överlevnad. Bygdens invånare bör gemensamt förstärka de faktorer genererar mervärden och bidra till bygdens överlevnad och man bör förhindra skeenden som bryter ner mervärden. För detta bör framtida strategier utformas.

9 BILAGA A – INTERVJUSVAR FRÅN INFLYTTADE VÄSTRA HARGSBOR

a) Av vilken anledning valde ni att flytta till Västra Harg?

- . Vi trivs på landet och är uppvuxna i landsbygds- miljö, varav en av oss är från Västra Harg. Vi vill att våra barn får en uppväxt i en lugn och naturskön miljö. (1)
- . Vi valde att flytta hit för att ge våra barn en trygg uppväxt och lugn men händelserik vardag. (2)
- . Vi ville ha en ett större hus och mina föräldrar erbjöd oss sin gård. Vi ville gärna föra släktgården vidare och tackade därmed ja. (3)
- . Jag är uppvuxen här och har en del av familjen kvar i Västra Harg. (4)
- . Vi sökte efter ett ställe där vi kunde ha våra hästar hemma, inte ha jobbet inpå knuten och låta hunden få chansen att promenera i skog och mark. Vi hittade gården (som var i ett miserabelt skick) men som hade det mesta i övrigt som vi önskade, inklusive pendlingsavstånd till jobb och kontor. (5)
- . Vi valde Västra Harg eftersom att vi hittade en gård i närheten som uppfyllde våra krav. Så som pris, närhet till Linköping, stall och mark. (6)
- . Vi hittade tillslut ett hus som skulle kunna passa oss med mysiga kakelugnar o järnspis i köket. Mysigt. Stort garage också ett plus. Men oj vad jobb vi skaffade oss. (7)

b) Hade ni någon anknytning till Västra harg innan ni valde att bo här? – om ja, vilken? Var den bidragande till ert beslut om att flytta hit?

- . En av oss har bott här sedan barnsben och har gått i både skolan och förskolan. Det var en bidragande faktor. (1)
- . En av oss i familjen är uppvuxen här och ansåg att platsen är värd att flytta tillbaka till. Trivs man som barn vill man bilda familj och bo här. (2)
- . Jag är uppvuxen här och känner väl till bygden och barnomsorgen så jag visste att vi kom till ett bra ställe. Vi var båda engagerade i Västra Hargs IF i många år innan vi flyttade hit. (3)
- . En av oss är från Västra Harg och det bidrog till vårt beslut. (4)
- . Vi hade en bekant familj i området, annars hade vi nog aldrig åkt hit och tittat ens en gång. Kändes bra att ha någon att fråga om det där som man måste lära sig om trakten av någon som redan

bor på platsen. Bemötandet från blivande grannar hade också betydelse vad gällde möjligheter att köpa foder, halm och annat som krävs för djurhållning. (5)

- . Nej vi hade ingen anknytning till Västra Harg. (6)
 - . Min sambo är uppvuxen här så det var helt klart bidragande till beslutet att flytta hit. Känns bra att låta barnen växa upp här. (7)
- ### c) Vilka är fördelarna/nackdelarna med att bo i Västra Harg?
- . Fördelar: Man får en lugn och naturskön uppväxt. Liten skola med små barngrupper. Gemenskap bland barnen i skolan (de tar hand om varandra oavsett ålder). Gemenskap och aktiviteter. Idrottsföreningen och byalaget gör mycket för bygden och om man vill vara delaktig. Bra med en Lanthandel. Nackdelar: Dåliga bussförbindelser. (1)
 - . Fördelar: Trygghet för barnen! Lugn miljö. Mycket som händer = VHIF, hembygdsförening, kyrkan mm. Samverkan mellan föreningar och organisationer är kanon. Skolan är en stor fördel. Naturresevatet ger mycket positiv energi. Nackdel: Mycket bilåkande. Men man behöver absolut inte "skjutsa" så mycket om man inte vill. Affär och aktiviteter för alla finns här. Bättre bussförbindelser skulle underlätta för miljön. (2)
 - . Fördelar: Naturen, lugnet, samvaro i olika föreningar, skolan och förskolan, lanthandeln, grannsamman, VHIF. Nackdelar: vägarna, nedläggningshotet mot skolan. (3)
 - . Fördelar: vacker natur, tryggt för barnen, liten förskola/skola. Nackdelar: långt från större stad, mindre utbud av affärer och aktiviteter. (4)
 - . Fördelar: Lugnet, närhet till djur och natur, lanthandeln och servicen av företagare, grannar och boende i och runt Örnebo. Närheten till service av olika slag i Boxholm, Mjölby och Mantorp. Nackdel: att snöröjningen inte alltid är fixad när man åker tidigt, halkbekämpning är oftast inte utförd ens när det är mer än välbehövt. (5)
 - . Fördelar: Nära till naturen, Lanthandel, förhållandevis nära till skola, möjlighet till djurhållning, möjlighet till fiber, bra grannar. Nackdelar: Liten väg till Vikingstad, måste pendla till jobb. (6)
 - . Fördelar: Jag tycker att det är ett trevlig samhälle med bra ordning på tex idrottsförening, byalag, affär, fiber att surfa på. Nackdelar: Sågverket kan vara störande men det fanns ju långt innan vi flyttade hit. Det kan ju till och med vara ett och annat arbetstillfälle och det är ju bra. (7)

10 BILAGA B – FÖRETAG I VÄSTRA HARG SOCKEN

Jordbruk, skogsbruk och fiske (män)		
Företag	Anställda	Beskrivning
Bosgårds lantbruks AB	5-9	Bolaget skall driva lantbruk med inriktning på mjölkproduktion samt idka därmed förenlig verksamhet.
Larsson, Lars	0	Enskild näringsidkare. Uppfödning av hästar och andra hästdjur. Uppfödning av hästar och andra hästdjur
Höglunds dödsbo, Sven Åke	0	Blandat jordbruk
Jordbruk, skogsbruk och fiske (män & kvinnor)		
Andersson Widh, Margareta Andersson, Lars	0	Blandat jordbruk Uppfödning av hästar och andra hästdjur
Helene Eriksson & Johan Lindahl Lyckängen	0	Blandat jordbruk Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade, andra lokaler
Larsson, Hans Composite cabin Hans Larsson	0	Skogsförvaltning Utveckling, konstruktion och beräkningar inom området avancerade komposit. Modell och prototypbyggnad.
Östra Karlstorp	0	Jordbruk - odling och djurhållning, Jordbruk
Jordbruk, skogsbruk och fiske (kvinnor)		
Larsson, Terése	0	Uppfödning av hästar och andra hästdjur
Petré Lindholm, Viktoria	0	Blandat jordbruk

16

Tillverkning (män)		
Önnebo såg & hyvleri AB	?	Bolaget skall bedriva köp och försäljning av trävaror, även som idka därmed förenlig verksamhet. Sågning av trä.
Önnebo bil- & smidesverkstad HB Leif Carlsson	0	Reparation av maskiner
Mjölby tandteknik AB	1 – 4	Bolaget skall bedriva tandtekniskt laboratorium samt bedriva härmed förenlig verksamhet.

Byggverksamhet (män)		
Fönster & balkongmontage i Mjölby AB	0	Bolaget skall bedriva plåtmontage av bland annat fönster och balkonger samt bedriva härmed förenlig verksamhet.
Alex grävmaskiner AB	1 – 4	Bolaget skall idka grävmaskinsrörelse och försäljning av grus och jord, ävensom idka därmed förenlig verksamhet.
Bo Svensson Maskinentreprenad AB	0	Aktiebolaget ska bedriva entreprenad- och bemanningsverksamhet inom anläggningsbranschen samt inom jord- och skogsbruk jämte därmed förenlig verksamhet. Personaluthyrning Diverse övrig specialiserad bygg- och anläggningsverksamhet
AB Cypressen nr 15582	0	- Byggnadssnickeriarbeten - Metallegoarbeten Aktiebolaget ska bedriva verksamhet med byggnadssnickeri och smidesverkstad jämte därmed förenlig verksamhet.
Byggverksamhet (kvinnor)		
Karlsson, Anita ABM:s Konsult	0	Konsultverksamhet i bygg- och måleribranschen. Måleriarbeten

Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar (män)		
Önnebo Lanthandel KB	0	Detaljhandel inom matvaror, tidningar och tobak samt därmed förenlig verksamhet. Försäljning av hemelektronik, uthyrning av arbetskraft. Livsmedelshandel med brett sortiment, ej varuhus eller stor-marknad
DNA Medic scandinavia ab	0	Medicinsk laboratorieverksamhet m.m. Specialiserad butikshandel med hälsokost Aktiebolaget ska bedriva försäljning av DNA-analyser och produkter inom områdena hälsa och medicin jämte därmed förenlig verksamhet.
Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar (kvinnor)		
Larsson, Maria	0	Fristående hudvårdskonsult
Falk, Lizette	0	Partihandel med spannmål, råttobak, utsäde och djurfoder

Transport och magasinering (män)		
Jonas Entreprenad & sprängning AB	1 – 4	Bolaget skall bedriva lastbilsåkeri samt utföra sprängningsarbeten och därmed förenlig verksamhet. Vägtransport, godstrafik

Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (män)		
Lycksalighetens ö HB	0	Publicistisk verksamhet med inriktning på Webbtjänster. Datakonsult med inriktning på programmering och Webbtjänster. Handel med lös egendom och service inom elektronikbranschen och AV branschen. Även konsult och handel med lös egendom samt service av personlig skyddsutrustning mot mikrovägsstrålning. Redovisning och bokföring
Brohede Byggkonsult AB	1 – 4	Bolaget skall bedriva konsultationer inom byggverksamhet och därmed förenlig verksamhet. Teknisk konsultverksamhet inom bygg- och anläggningsteknik
Tolke, Roger RJ Montage	0	Montör av fönster och montrar, personalrekyterare samt konsult inom datarelaterade uppdrag. Konsultverksamhet avseende företags organisation Arrangemang av kongresser och mässor
Rydell, Ulf Gustaf	0	Skogsförvaltning Specialiserad slutna somatisk hälso- och sjukvård på sjukhus Annan naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling
Mats Allard Skog & Ekonomi AB	1 – 4	Aktiebolaget ska bedriva konsultationer inom skogsbruk och företagsekonomi till privata företag, privatpersoner samt offentliga förvaltningar samt därmed förenlig verksamhet. Konsultverksamhet avseende företags organisation
Prima Holding Sverige AB	0	Bolaget ska bedriva konsultverksamhet inom företagsledning, förvaltning av fast och lös egendom samt handel med värdepapper och därmed förenlig verksamhet. Konsultverksamhet avseende företags organisation
Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (kvinnor)		
Solid Ground ek. för	0	Föreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att bedriva konsultation och utbildning inom miljö, natur, hållbarhet och hälsa.
Caroline Åberg Revision AB	1 – 4	Bolaget skall driva revision samt därmed förenlig verksamhet.
Vård och omsorg; sociala tjänster (män)		
Stefan Ilstedt AB	1 – 4	Bolaget skall bedriva psykologisk verksamhet: utredningar, utbildningar, rådgivning, konsultationer, handledning, psykoterapi och organisationsutveckling samt därmed förenlig verksamhet. Vidare skall bolaget bedriva journalistik med foto text-ljud, bokutgivning, bilder, artiklar, bildspel, undervisningsmaterial samt därmed förenlig verksamhet.
Vård och omsorg; sociala tjänster (män och kvinnor)		
Mjölby kommun Västra Harg skola, förskola och fritidshem	10 – 19	Förskoleutbildning Grundskoleutbildning och förskoleklass Dagbarnvård

Kultur, nöje och fritid (män)		
Hansson, Martin (www.torkelsbo.se)	0	Skogsförvaltning Övrig fritids- och nöjesverksamhet

Annan serviceverksamhet		
Relieve AB	0	Bolaget ska utföra design inom hår, kosmetika och skönhet samt inredningsdesign inom såväl den privata som den kommersiella sektorn samt utföra transporter till i huvudsak den privata sektorn.

Företag inte upptagna i SCB statistik från 2012		
Lotta Andersson	0	IT & bokproduktion: Bloggen fyra årstider.
Jenny Petersson	0	Vård och omsorg: massage, friskvård.
Johnny Skarp	0	Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik: miljöteknik.
Gert Hermansson	0	Jordbruk, skogsbruk och fiske: stuteri
Viktor Rydell	0	Byggverksamhet: plåtslageri
Johannes Rajvio	0	Handel: poolförsäljning
Bernt och Ingrid Israelsson:	0	Jordbruk, skogsbruk och fiske: Köttbönder

11 LITTERATURLISTA

Böcker

Hagberg, Jan-Erik, 2011

Åldrande på landsbygden: att leva som äldre i Ydre. Linköpings universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier.

Tillväxtverket, 2011

Att välja jämställdhet, Rapport 0107

Övriga källor

SCB statistik för Västra Hargs socken 2012–2013